

КУЛЬТУРНАЯ РОЛЯ ІНСТЫТУТА СЯМ'І Ў БЕЛАРУСКОЙ НАВУЦЫ І СМІ

Н. Я. Луйгас

*Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт,
вул. Кальварыйская, 9, 220004, г. Мінск, Рэспубліка Беларусь,
Luihas@bsu.by*

У рабоце разгледжаны роля інстытута сям'і ў фарміраванні і перадачы беларускай культуры, праблемы і перспектывы беларускай сям'і з пункту гледжання рэспубліканскіх і рэгіянальных СМІ, а таксама навуковых даследаванняў.

Ключавыя словы: сям'я; традыцыі; гісторыя сям'і.

CULTURAL ROLE OF FAMILY INSTITUTION IN BELARUSIAN SCIENCE AND MASS MEDIA

N. E. Luihas

*Belarusian State University,
9, Kalvariyskaya Str., 220004, Minsk, Republic of Belarus
Corresponding author: N. E. Luihas (Luihas@bsu.by)*

The paper covers the role of family institution in the formation and transmission of Belarusian culture, problems, prospects of Belarusian family in republican and regional mass media and research studies.

Key words: family; tradition; family history.

Сям'я з'яўляецца асноўнай адзінкай сацыяльнага апарату, мае значную ролю ў фарміраванні і развіцці культуры. Гэты ўстойлівы грамадскі інстытут ажыццяўляе перадачу інтэлектуальных і эстэтычных каштоўнасцяў, забяспечваючы аснову для далейшага культурнага развіцця.

Вывучэнне ролі сям'і ў асноўных відах этнічных працэсаў было ўпершыню прадстаўлена Э. Р. Сабаленкай ў рабоце «Этнические процессы и образ жизни» [1], дзе прааналізавана значэнне сям'і ў працэсах кансалідацыі этнасу, фарміраванне этнічнай, у тым ліку моўнай культуры ў дзіцяці. Вынікі шматгадовага даследавання сямейна-абрадавай паэзіі фалькларыстамі змешчаны ў серыі «Беларуская народная творчасць» [2]. Матэрыялы экспедыцый, архіўныя і літаратурныя звесткі раскласіфікаваны па функцыянальна-тэматычнаму прынцыпу і ахопліваюць асноўныя этапы абрадавых цыклаў. Выданне з'яўляецца ўнікальным у плане вывучэння ідэйна-тэматычнага зместу, вобразнай сістэмы, мастацкіх асаблівасцяў сямейна-абрадавай паэзіі, якая суправаджала абрады, звязаныя з вызначальнымі этапамі жыцця чалавека. Гістарыяграфія вывучэння сям'і беларусаў стала прадметам навуковага даследавання В. К. Бандарчыка [3]. Упершыню былі ўзняты пытанні, звязаныя з сямейнымі канфліктамі, разбурэннем сем'яў, даследаваны матывы разводаў, міжнацыянальныя шлюбы як фактар інтэрнацыяналізацыі і этнічнай асіміляцыі, праблемы стабільнасці сям'і і інш.

Сямейныя абрады беларусаў прааналізаваны Т. І. Кухаронак у асобным раздзеле калектыўнай манаграфіі «Беларусы. Т. 5: Сям'я» [3], у якім прадстаўлены вынікі апрацоўкі вялікай колькасці фактычнага матэрыялу, праведзены дакладны структурны падзел, улічаны погляды ўсходнеславянскіх даследчыкаў па пытаннях паходжання, ступені распаўсюджвання, спецыфікі выканання пэўных абрадавых дзеянняў, паказаныя трансфармацыя і сучасны стан сямейнай абраднасці. Сямейнае выхаванне, яго звычаі і традыцыі – новы аспект праблемы, распрацаваны Л. В. Ракавай на падставе экспедыцыйных і літаратурна-публіцыстычных матэрыялаў. Яна вызначыла полаўзроставыя ступені дзяцінства, формы і метады выхавання, прааналізавала роднасна-сваяцкія адносіны беларусаў у кантэксце народнай педагогікі, дзіцячы побыт, гульні і забавы дзяцей, выявіла вераванні, абрады, прыкметы, звязаныя з жыццём дзяцей [4]. І. І. Калачова прааналізавала асноўныя культурна-выхаваўчыя традыцыі беларусаў, асобна ёю вывучаны ўплыў народных традыцый выхавання на сучасную гарадскую сям'ю [5]. Звернута ўвага на змены ўстановак і арыентацый у дачыненні да сямейнага жыцця, якія паслабілі рэпрадукцыйную і выхаваўчую функцыі сям'і, міжпакаленнюю трансмісію культуры, паўплывалі на стабільнасць сямейных адносін. Адзначаны праблемы зніжэння

нараджалнасці як вынік уплыву прафесійнай занятасці жанчын на паказчыкі нараджальнасці, раскрыты суадносіны прафесійнай кваліфікацыі жанчын, службовай кар’еры, пракаментавана карэляцыя фактараў адукацыйнага і культурнага ўзроўню і нараджальнасці.

Цікавасць рэспубліканскіх і рэгіянальных сродкаў масавай інфармацыі да гісторыі беларускай сям’і часцей звязана з наступнымі фактарамі: 1) папулярызатыя айчынай гісторыі праз асвятленне традыцый сямейнага жыцця [6, 7]; 2) захаванне памяці аб важных гістарычных падзеях праз апавяданне сямейных гісторый [8, 9]; 3) асвятленне мерапрыемстваў, звязаных з сямейнай гісторыяй [10].

Бібліяграфічныя спасылкі

1. Этнические процессы и образ жизни: На материалах исслед. населения городов БССР / В. К. Бондарчик, П. Н. Браим, В. Н. Белявина и др.; Под ред. В. К. Бондарчика. Минск: Наука и техника, 1980. 280 с.
2. Радзіны: Абрад, песні / Рэд. кал.: А. С. Фядосік і інш. Мінск: Беларуская навука, 1998. 637 с.
3. Беларусы: гіст.-этнагр. даслед.: У 8 т. / Рэд. кал.: В. К. Бондарчык, Г. М. Курыловіч, М. Ф. Піліпенка. Т. 5: Сям’я. Мінск: Навука і тэхніка, 2001. 375 с.
4. Ракава Л. В. Традыцыі сямейнага выхавання ў беларускай вёсцы. Мінск: Ураджай, 2000. 111 с.
5. Калачова І. І. Этнапедагагічныя традыцыі беларусаў і іх уплыў на сучасную гарадскую сям’ю. Аўтарэф. дыс. ... канд. гіст. навук 07.00.07. Мінск: Ін-т мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору імя К. Крапівы НАН Беларусі, 1995. 18 с.
6. Гісторыя адной сям’і... на 500 старонках. // sb.by. 2010. 14 снежня [Электронны рэсурс]. URL: <https://www.sb.by/articles/g-storyya-adnoy-syama-500-staronkakh.html> (дата звароту: 07.09.2023).
7. Сямейныя традыцыі // narachanka.by. 2016. 5 студзеня [Электронны рэсурс]. URL: <https://narachanka.by/hramadstva/syamyeynyya-tradycyi> (дата звароту: 07.09.2023).
8. Гісторыя майёй сям’і // zviazda.by. 2014. 24 красавіка [Электронны рэсурс]. URL: <https://zviazda.by/be/news/20140424/1398289752-gistoryya-mayou-syami> (дата звароту: 07.09.2023).
9. Семейные истории – история семьи // minsknews.by. 2016. 24 мая [Электронный ресурс]. URL: <https://minsknews.by/semeynyie-istorii-istoriya-semi> (дата обращения: 07.09.2023).
10. Формула шчаслівай сям’і // zviazda.by. 2022. 16 мая [Электронны рэсурс]. URL: <https://zviazda.by/be/news/20220516/1652714167-formula-shchaslivay-syami> (дата звароту: 07.09.2023).